

Oponentský posudek na diplomovou práci Simony Czielové

Ja, hidžra. Transgenderová identita a autobiografické písanie v indickom kontexte

Simona Czielová ve své rozsáhlé diplomové práci rozvíjí téma, kterému se věnovala již v práci bakalářské, obhájené v roce 2018, a to problematiku spojenou s identitou a komunitou hidžer. V předkládané práci analyzuje tři hlavní prameny – autobiografie autorek, které se k této komunitě hlásí. Práce je logicky strukturována, když začíná výkladem terminologickým z relevantních oblastí teorie genderu a zejména různými pojetími transgenderu a jejich vývojem. Navazuje analogický výklad různých pojetí nenormativního genderu v indických tradicích, který je završen výkladem historie, mytologie a rituálu komunity hidžer. Další kapitola se věnuje autobiografii jako literárnímu žánru a autorské praxi, opět v závěru se specifickým zřetelem na indický kontext. Závěrečná pátá kapitola pak představuje vyvrcholení celé práce a předkládá analýzu třech vybraných autobiografických narativů. Strukturu a koncepci práce nelze nic vytknout.

Nejvydařenější a nejkoherentnější jsou kapitoly čtvrtá a pátá, které tvoří jádro práce a její největší přínos. Naproti tomu kapitoly druhá a třetí, které uvádějí čtenáře do terminologie a historického a kulturního kontextu hidžer, což jsou jistě témata, která nemohla v nějaké podobě v práci chybět, představují o něco méně sevřený text. Problematičtější však je skutečnost, že jsou z významné části pouze upřesněnou, upravenou a rozšířenou verzí kapitol dva a čtyři bakalářské práce Simony Czielové. Celkový rozsah překryvu mezi bakalářskou a diplomovou prací autorky (včetně shodných citací a bibliografických položek) uvádí Turnitin přibližně na devět procent, mezi uvedenými částmi obou prací bude tedy ještě významně vyšší. Nabízí se otázka, proč v jinak rozsahem požadavky na diplomovou práci výrazně překračujícím textu autorka takovýto postup zvolila namísto zkráceného a hutnějšího úvodu, který by i lépe odpovídal vyzrálejšímu akademickému stylu zbytku práce.

Nekoherentnostmi v kapitolách druhé a třetí mám na mysli například pasáže, kdy citace nahrazuje vlastní text (dlouhá citace Filipského populární práce, s. 30), neoznačování jazyka, v němž má původ transliterace (například tamilský termín pro kastraci *tāyammā* není označen v kontextu dalších sanskrtských termínů, s. 35; výrazy *panthi* a *kothi* mohly být vysvětleny už v terminologické části stejně jako hanlivé označení „number 9“, které se objevuje až na s. 81; chybí mi termín *trītyaprakṛti* a jeho geneze). V popisu sociálního uspořádání komunit hidžer by zase mohla být alespoň zmínka, že není tak úplně specifické. Když autorka píše, že „jednotlivé gharāny představují symbolické rody“ (s. 34), mohla poznamenat, že je to sociální struktura analogická jiným komunitám performativních umělců. Nebo když s odkazem na Nandu zdůrazňuje hierarchii *guru-celā* (s. 35), že tento organizační princip odpovídá množství heterodoxních náboženských tradic hinduismu.

Naopak podnětná je v práci diskuze o tradiční versus západní terminologii a mocenských aspektech jejich soužití, respektive překladu. Oceňuji, že debata o problematičnosti ekvivalencí

je vztažena k plastickým obrazům žité reality, například u samotného hlavního pojmu práce, když se dozvídáme, že nejbrutálněji vykastovaná hidžra ztělesňující autenticitu tradiční formy *tāyammā* požívá větší úcty než hidžra, která se podrobila chirurgickému zákroku v nemocnici. Proti tomuto, řekněme tradicionalistickému přístupu, stojí zastánci westernizace odmítající tradiční instituce ve jménu importované trans* identity („Som trans* a som chirurgička. Nie som hidžra,“ s. 41). Lze tedy hovořit o západním trans* imperialismu kolonizujícím tradiční pojetí třetího pohlaví?

Jednoduše výborná je kapitola o vývoji pojetí autobiografie v literární vědě, v níž se autobiografické vyprávění posunuje od vymezení literárního žánru ve specifických kulturně historických parametrech osvícenského individualismu k *de facto* svébytnému vymezení deiktické pozice mluvčího. Autobiografie, která je zároveň literárním žánrem i společenskou praxí (s. 59), mnohdy hlasitým výkřikem bolesti a odhalením jizev, se stává svého druhu ilokučným aktem: *uchopuji se svými slovy, tedy jsem*. Z této pozice pak retrospektivní genealogie autobiografického žánru může zahrnovat i vzpomínky na předchozí životy (s. 67). Snad jen jedna drobná poznámka k této kapitole: *carita* jsou žánrem díla spíše hagiografické než biografické povahy (s. 65), zde se nezdá, že by bylo cílem autorky tuto hranici záměrně rozostřit.

Je chvályhodné, že autorka nespouští ze zřetele teoretickou část ani při samotné analýze, například při podrobné diskusi autobiografického pramene, který byl zapsán novinářkou na základě autobiografického vyprávění a který tak nutně obsahuje i zásahy této druhé osoby i po autorizaci výsledného textu. Nebo obecněji: autorka úspěšně zasazuje autobiografické texty do mocensky asymetrického dialogického světa nenormativní existence autorek. Z tohoto kontinua pak také vyplývá důraz na autobiografii jako svorník literární teorie a aktivistické praxe a na solidaritu a političnost jako na „zásadné pojmy, s ohľadom na ktoré je nutné analyzované autobiografické texty nahliadať“ (s. 101). Škoda jen, že autorka ve větším měřítku nepoužila tamilské verze pramenů. Místy je text také repetitivní, například v opakovaném zdůrazňování odlišného socioekonomického původu jedné z autorek.

Přestože celkový přístup autorky předkládané práce je spíše sociálně-vědní než filologický (například u slova hidžra – autorka dává přednost sociální konstrukci femininní identity před věrností gramatickému mužskému rodu), přepisům slov z několika indických jazyků věnovala náležitou pozornost a chyb tohoto druhu se v textu vyskytuje jen málo: *nāri* (s. 29), Arjunov syn (s. 30), Rabindranáth (68), *Jivansmṛti* namísto *Jībansmṛti* (69), „v maráthčine v roku 2012 ako mi hijra, mi laxmi“ (74). K jisté nekonsistenci dochází u běžně skloňovaného hindského slova pro žáka/učedníka *cela*, respektive v transliteraci *celā* (m.) / *celī* (f.). Nabízí se tak otázka, proč je zde preferován maskulinní tvar a zda jej preferují také hidžry samotné?

Celkově diplomovou práci Simony Czielové doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako výbornou.

23.1. 2024
Mgr. Martin Hříbek PhD.